

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

1000 София, ул. "Екзарх Йосиф", 12

Администрация – тел./факс 980-76-32

изх. № ВСС-12062
26-11-2019

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТАНОВИЩЕ

ОТ ПЛЕНУМА
НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

по конституционно дело № 11/2019
г. на Конституционния съд на
Република България

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 8 октомври 2019 г. на Конституционния съд по конституционно дело № 11/2019 г. е допуснато до разглеждане по същество искането на пленума на Върховния административен съд за даване на задължително тълкувание на чл. 121, ал. 4 от Конституцията, във връзка с отговор на следните въпроси:

1. Всички съдебни актове ли представляват „актове на правораздаването” по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията?
2. Какви характеристики следва да притежава един съдебен акт, за да бъде категоризиран като акт на правораздаването по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията?
3. Кои съдебни актове не са актове на правораздаване по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията?
4. Валидни ли са „актовете на правораздаването” по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията, които не са мотивирани?
5. Допустимо ли е по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията, в изрично посочени със закон случаи, излагането на мотиви към определени „актове на правораздаването” да бъде осъществено след подаването на жалба срещу постановения акт?

С посоченото Определение, Висшият съдебен съвет е конституиран като заинтересована страна, като му е предоставен 30-дневен срок за представяне на становище.

В определения за целта срок, Пленумът на Висшия съдебен съвет изразява следното становище:

I. По въпроси 1, 2 и 3 от Определението на Конституционния съд (въпроси 1.1, 1.2 и 1.3 от Искането на Пленума на Върховния административен съд):

Не всички съдебни актове представляват „актове на правораздаването“ по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията. Правораздаването е същината на функционално обособената съдебна власт, като от формална гледна точка това включва всички процесуални задачи, които законът е възложил на съда, а от материална - това е самото решаване на правни спорове.¹

Правораздаването представлява независимо разрешаване на конкретни правни спорове, т.е. чрез него се установява какво казва определена действаща правна норма, кое е дължимото поведение и дали и доколко реализираното поведение – действие или бездействие - е съобразно с предписанията на правото в конкретния случай.²

Правният спор е основна, но все пак не е единствената достатъчна индикация, за да бъде развито по негов повод производство качествено като правораздаване. Решаването на правния спор следва да бъде разглеждано като правораздавателна дейност на съдилищата, тогава когато се ползва със сила на пресъдено нещо.

Актовете на съдилищата в производства по спорна и безспорна съдебна администрация не са правораздавателни актове, тъй като по съществото си представляват актове по осъществяване на административната дейност в съдебна форма, а от друга не съдържат всички или някой/някои от белезите на правораздавателен акт.

Член 119, ал. 1 от Конституцията на Република България регламентира, че правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища, а в ал. 2 на същата разпоредба се посочва, че със закон могат да се създават и специализирани съдилища. Целта на тази конституционна норма обаче, не следва да се разглежда като критерий, определящ коя дейност представлява правораздаване въз основа на това кой е органът, който я извършва, доколкото същностен белег на правораздавателната дейност е нейната правна природа.

¹ Така в Конституционно право, Е. Друмева, 2018 г., изд. Сиела

² Така в Решение № 6 от 11.11.2008 г. по конституционно дело № 5/2008 г.

Пленумът на Висшия съдебен съвет споделя изводите в искането на Пленума на Върховния административен съд, направени въз основа анализа практиката на Конституционния съд на Република България относно правораздавателната компетентност на съдилищата, а именно, че:

- Характеристиките на правораздаване има дейността, която се изразява в независимо и самостоятелно решаване на правни спорове в условията на състезателност, чието начало се поставя със съответно сезиране и чийто краен акт се ползва със сила на пресъдено нещо.
- Съдилищата не само правораздават, но могат да извършват и административна дейност в съдебна форма (да постановяват съдебни актове в производства по спорна и безспорна съдебна администрация), която не притежава някоя/някои от гореизброените характеристики и съответно да постановяват актове, които нямат правораздавателен характер.

Характеристиките, които следва да притежава един съдебен акт, за да бъде категоризиран като акт на правораздаването по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията могат да бъдат изведени от теоретичното понятие за правораздаване, според което правораздаването е: правна преценка на фактите; провежда се в рамките на специален, строго формализиран процес, като гаранция за правилно (предметно и правно) съдебно решение; резултира във формата на ясно произнасяне (решение или присъда), което е задължително за участниците в спора; този, който решава (съдът) е един неутрален „трети“; този „неутрален трети“ прилага действащо обективно право; правораздавателните органи (по правило) нямат инициативата да решават правни спорове; действат по сезиране.³ Конкретно за съдебните актове като административно правораздаване могат да се очертаят следните белези: правораздаването е дейност по решаване на правен спор, по отношение на който съдът се произнася след сезиране, а не служебно; разглеждането на правния спор се осъществява с участието на страните в рамките на състезателно производство; решаващият (правораздавателен) орган не е страна по спора и го решава самостоятелно и независимо; актът с който се решава правния спор има сила на пресъдено нещо.

Съдебни актове, които не са актове на правораздаване по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията, с оглед на изброените по – горе характеристики, са тези, които не притежават всички белези на правораздаването. Така например въпреки, че по отношение на охранителните производства се прилагат редица правила присъщи за съдебните производства, охранителният акт не е акт на защита на накърнено

³ Така в Конституционно право, Е.Друмева, 2018 г., изд. Сиела

гражданско право, тъй като правната му природа не е свързана със защита по повод правонарушение. По този начин, в рамките на охранителните производства, не се постановяват актове на защита (при решаване на правен спор), а акт на съдебно съдействие, като единственото предназначение на охранителния акт е да породи изгодни за молителя правни последици, без те да представляват същевременно посягане върху чужда правна сфера⁴. Посоченото подкрепя изцяло извода, че само защото на съда е възложено извършването на определени фактически действия по компетентност, това не означава, че той правораздава в същинския смисъл на понятието.

I. По въпроси 4 и 5 от Определението на Конституционния съд (въпроси 2 и 3 от Искането на Пленума на Върховния административен съд):

Мотивите на съдебното решение са писмените съображения на съда. Те обхващат преценката на доказателствата, фактическите констатации и правните изводи на съда, въз основа на които той е стигнал до решението.⁵ Мотивировъчната част на съдебния акт е особено важна, тъй като по същество съдържа кратък отговор на важните и съществени въпроси, постановени за решаване на делото. Тя трябва да съдържа необходимите фактически и правни съображения кратко и пълно.⁶

Пленумът на Висшия съдебен съвет споделя теоретичното разбиране, че мотивите не са част от решението, макар и да са материализирани заедно с него в един и същи документ. В подкрепа на това разбиране следва да се посочи, че немотивираното решение не е нищожно, доколкото то поражда своите правни последици и е отменимо. Ето защо източникът на силата на пресъдено нещо е определен със закона и това е диспозитивът на решението, даващ констатация относно спорното право. В сходен смисъл е и задължителната съдебна практика, намерила израз в Тълкувателно решение № 1 от 04.01.2001г. по т. гр. д. № 1/2000 г. на ОСГК на ВКС, в което се приема, че със сила на пресъдено нещо се ползва само решението по отношение на спорното материално право, въведено с основанията и петитума на иска като предмет на делото. С решението съдът подвежда фактите под правната норма, и ги обявява в диспозитива като правни последици, които се ползват със сила на пресъдено нещо. За това диспозитивът на решението, който чл. 189, б. "г" ГПК⁷ визира като констатация относно спорното право, представлява източника на силата на

⁴ Така в Българско гражданско процесуално право, Ж. Сталев и колектив, 2006 г., изд. Сиела

⁵ Така в Българско гражданско процесуално право, Ж. Сталев и колектив, 2006 г., изд. Сиела

⁶ Така в Постановление № 1 от 13.07.1953 г. по гр.д. № 1/53 на Пленума на ВС за формата и съдържанието на решението и присъдата

⁷ Цитираната разпоредба е от Гражданския процесуален кодекс отм., бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 1.03.2008 г. Действащата правна уредба относно съдържанието на решението се съдържа в чл. 236 от Гражданския процесуален кодекс обн., ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 1.03.2008 г.

пресъдено нещо. Мотивите към решението според чл. 189, ал. 2 ГПК не са част от него. Нарушаването на изискването за мотивираност на съдебният акт не означава липса на решение, а е основание за неговата отмяна като неправилно, т. е. те са елемент, но не иманентна негова част.

Основателно е да се приеме, че изискването за мотивиране на съдебните актове се прилага само по отношение на тези, които представляват „актове на правораздаването“ по смисъла на чл. 121, ал. 4 от Конституцията и чиято правна същност и специфика беше изяснена по-горе.

Мотивите на съда служат за последващ инстанционен контрол. В случай, че действащото законодателство не предвижда такъв по отношение на определени категории съдебни актове или срещу постановения акт липсва подадена жалба, то няма пречка актът да не се мотивира и да съдържа единствено диспозитив.

Пленумът на Висшия съдебен съвет, отчитайки върховенството на закона и съобразявайки разпоредбата на чл. 121, ал. 4 от Конституцията на Република България, подкрепя разбирането, че съдебното решение по същество е неговият диспозитив, поради което счита, че предложения с особено голямо практическо приложения са: В мотивите на съдебния акт съдът да акцентира само върху доводите на страната, за която решението поражда неизгодни правни последици; съдът да обяви първоначално само диспозитива на решението, а да изложи мотиви към него, само при постъпила редовна и допустима жалба; съдът да не се мотивира по доводите на страната, която е допуснала в производството употребата на език на омразата; съдът да не мотивира разпорежданията, с които оставя без движение или връща жалба на страна, която явно злоупотребява с правото на жалба; да се изготвят бланкови мотиви по определени категории дела.

С УВАЖЕНИЕ/

КОСТАДИН ДАЛИНЧЕВ
ПРЕДСТАВЛЯВАЩ ПЛЕНУМА
НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ